

Ateliér zahradní a krajinné architektury
Ing. Alena Vránová
Zástřizly 41, 768 05 Koryčany, IČ: 71763384, DIČ: CZ8061104601
Tel: + 420 728 203 565, e-mail : vranova-alena@seznam.cz
www.atelierlist.cz

“Revitalizace ovocného sadu v zámecké zahradě v Holešově“

Projekt obnovy historického zámeckého sadu v Holešově byl zpracovaný na základě neuspokojivého zdravotního stavu většiny stromů, který způsobuje postupný rozpad historicky a pomologicky významného sbírkového sadu a zároveň může ohrozit bezpečnost návštěvníků. Velmi časté jsou rozsáhlé infekce kmenů a větví, dutiny a výletové otvory narušující stabilitu stromů, velmi časté je jmelí, které představuje hrozbu také pro ostatní dřeviny v parku. Široký sortiment odrůd zejména jabloní, zastoupený v zámeckém parku v Holešově, představuje velice cennou kolekci rostlinného materiálu z hlediska uchování genových zdrojů. Návrh obnovy historického zámeckého sadu vychází z dostupných historických podkladů a také z inventarizace ovocných odrůd provedené Ing. Slanislavem Bočkem v roce 2005 a firmou Safe Trees v roce 2017. Sad je součástí památkově chráněného objektu, postup obnovy byl tedy konzultován s Národním památkovým ústavem v Kroměříži, kde byl doporučen plán obnovy sadu. Celková koncepce je řešena s ohledem na zachování historické podoby sadu avšak s přihlédnutím k aktuálním prostorovým podmínkám a nárokům na zajištění snadnější a kvalitní údržby navrhovaných výsadeb. Západní polovina sadu, v níž se nachází většina neperspektivních a havarijních stromů, bude obnovena kompletně celá, v jednotném věkovém stáří a bude představovat ucelenou jednotkovou ukázkou historického sadu v kontextu zahradně architektonické koncepce zámeckého parku. Ve východní části budou ponechány hodnotné a perspektivní stromy a bude zde realizována dosadba v dostatečné vzdálenosti od stávajících dřevin. V nově obnovené západní části sadu jsou navrženy odrůdy jabloní a doplňkově hrušní, ve východní části budou vysazeny jabloně, hrušně, třešně a švestky. Ve východní i západní části zároveň dojde k odběru roubů z hodnotných starých odrůd stromů, které jsou určeny ke kácení a následnému naroubování na vysazené podnože. Uprostřed sadu je navržen altán umístěný v kontextu vzrostlých dřevin do osy meziřadí nového výsadbového sponu. K altánu bude pravidelně vysekávaná travnatá pěšina, okolní trávník bude sečen 2x do roka. Altán bude sloužit k odpočinku a zároveň přiláká návštěvníky do této nově obnovené části parku. Pro zatraktivnění prostoru budou ve dvou místech vysečené kruhy v trávníku s přístupovými trávními pěšinami, kde budou umístěny lavičky k odpočinku.

Sad bude komponován v nově navrženém pravidelném rastru v 9 podélných a 27 příčných řadách v dostatečné vzdálenosti od okolních stříhaných stěn. V obnoveném sadu dojde také ke zvětšení navrhovaného sponu na 7x7m, oproti původním 5,5m, který byl pro potřeby údržby a zachování dobrého zdravotního stavu a tedy dlouhověkosti stromů příliš malý. Původní charakter sadu se však nemění, stále se jedná o zámecký sad s pravidelným čtvercovým rastrem výsadbového sponu, tvarovaný pravidelným řezem.

Vzhledem k tomu, že se jedná o památku a historický doklad vývoje zahradního umění a sad je součástí historické kompozice, musí se v těchto případech postupovat jiným způsobem, než při obnově produkčního sadu ve volné krajině. Pokud by se v sadu tyto zásahy neprovedly, sad by se postupně rozpadl a jeho architektonická, estetická a biologická hodnota by byla zcela ztracena. V minulosti byla v sousedním sadu A provedena dosadba mladých stromů v místech po vykácených dřevinách, která se však ukázala jako nešťastná, zejména z důvodu zachování původního malého výsadbového sponu v kombinaci s ovlivňováním výsadeb ponechanými staršími jedinci, pod jejichž vlivem nemohou správně prosperovat, a s nedostatečnou údržbou.

Obnova starých sadů se nedá bohužel provádět dosadbou vedle starých stromů, protože tyto svou dominancí nedovolí mladým stromečkům vyrůst. Lze jen doporučit obnovu

Ateliér zahradní a krajinné architektury

Ing. Alena Vránová

Zástřizly 41, 768 05 Koryčany, IČ: 71763384, DIČ: CZ8061104601

Tel: + 420 728 203 565, e-mail : vranova-alena@seznam.cz

www.atelierlist.cz

postupně v blocích, kde se ponechají jen ty stromy s ještě slušnou perspektivou, které budou ošetřeny zdravotním řezem na podporu vitality.

Mladé stromky vyžadují i v extensivních sadech poměrně intenzivní péči, jež spočívá hlavně v kvalitním výchovném řezu, který podporuje růst a údržbě takzvané výsadbové mísy v bezdrném stavu.

Záměrem Města je obnova historicky jedinečného díla zahradního umění a záchrana a rozšíření unikátní cenné kolekce rostlinného materiálu v podobě odrůd ovocných stromů, která je v českém kontextu jedinečná. Vysazeno bude celkem 167ks stromů za použití 105 různých ovocných odrůd. Vysazeno bude 79 historických odrůd jabloní, 19 odrůd hrušní, 4 odrůdy švestek a 3 odrůdy třešní.

Znovu vysazeny budou zvláště velmi staré odrůdy jako např. 'Citrónové zimní', 'Červené tvrdé', 'Gdánský hranáč', 'Grávštýnské', 'Hedvábné bílé zimní', 'Jadernička moravská', 'Jeptiška', 'Kanadská reneta', 'Řehtáč soudkovitý' nebo 'Strýmka', u kterých není známo místo ani doba vzniku. Unikátní je nález prastaré odrůdy 'Míšeňské', která byla v dávné minulosti považována za české národní jablko.

Historie sadů:

Lze s velkou pravděpodobností říci, že ovocné sady byly součástí již prvních zahrad založených u panského sídla v Holešově. Dochované plány z let 1750 a 1775 potvrzují, že jejich větší část byla vysazena na shodných plochách, jako dnes. O pěstovaných odrůdách se nám konkrétní údaje zachovaly z konce 19. století. Archivně je doložena obnova sadu ležícího, při pohledu od budovy zámku, nalevo od středového vodního kanálu. Tento sad se skládal z 20 příčných řad ovocných stromů. Obnova probíhala postupně po 4 roky v letech 1890-1893. Každý rok bylo vysazeno 5 řad, po 12 stromech. Staré stromy byly odstraňovány postupně, vždy jen v právě obnovované části. Např. v dubnu 1890 bylo vysazeno 60 stromů.

Jednalo se především o jabloně (18 odrůdách) a hrušně (9 odrůd). Výsadba byla doplněna třešněmi v 5 odrůdách. Stromky pocházely z Bystřice pod Hostýnem. V březnu 1891 byly vysazovány stromy pocházející ze školek Viktoria v Želešicích u Brna. Tentokrát výrazně převládaly jabloně, kterých bylo vysazeno 48 ks v 16 odrůdách. Vysazený sortiment byl doplněn osmi hrušněmi, dvěma meruňkami a dvěma třešněmi, vždy jeden kus od jedné odrůdy. V dubnu 1892 byly již vysazovány jen jabloně (37 odrůd) a hrušně (12 odrůd), pocházející ze Želešic a ze školek ve Zdoukách. Během tří let bylo do sadu vysazeno 180 nových stromů ve 116 odrůdách. 70% z tohoto počtu tvořily jabloně v 80 odrůdách. Nejvíce stromy byly zastoupeny odrůdy *Car Alexandr*, *Ananasová reneta* a *Panenské české*.

Poslední velká obnova zámeckých sadů byla provedena v padesátých letech 20. století. Vzhledem k tomu, že bylo zamýšleno zřídit v zahradě ovocné arboretum, došlo k výsadbě většího množství ovocných odrůd i staršího sortimentu. Dle výsledků inventarizace odrůd ovocných dřevin z roku 2005 se ve zdejších sadech uchovalo přes 50 odrůd jabloní doplněných několika hrušněmi. Z odrůd, jejichž výsadba je doložena mezi roky 1890-1892, 12 je stále v sadech pěstováno. Jsou to *Bismarkovo*, *Blenheimská reneta*, *Boskoopské*, *Coxova reneta*, *Gdánský hranáč*, *Grávštýnské*, *Panenské české*, *Parkerovo*, *Parména zlatá zimní*, *Ribstonské*, *Richardovo žluté*, *Řehtáč soudkovitý*.

Ing. Alena Vránová
zpracovatel projektu

V Zástřizlech dne 18.1. 2021